

А П Ъ С Н Ы

Аресубликатыа хэынтқарратә усхэартә «Апснымедиа»

2025 ш. ииун 12 № 43-44 (21 649)

Сергеи Лаврови Олег Барцыци реицылара

Аиоызарей аидгыларей рымқала

■ Ацсны адэныкәтәи аусқәа рминистр Олег Барцыц ииун 5 азы усуратә визитла Урыстәылатәи Афедерацияхь днәит. Убри аены аусуратә еицылара мѡацигеит Урыстәылатәи Афедерациячы икоу Ацсны Ахэынтқарра Ацхаражэарта акны. Урыстәыла икоу Ацсны ацхаражэаѡ Алхас Кэытңниа аминистр иеихэеит Ацхаражэарта хаамтазтәи аусура атәы.

Ииун 6 азы Москва, Урыстәыла адэныкәтәи аусқәа Рминистрәчы имѡагысит Урыстәылеи Ацсни адэныкәтәи русқәа рминистрцәа Сергеи Лаврови Олег Барцыци реицылара.

«Ишеилыскаауа аицш, хазну ашықас апрель азы аматтура шәнахадырғыла ашытахь Урыстәылака рапхьатәи шәара ауп. Шәкәыла икастахьоу адныхәаларақәа инарцшыны, азин сьшәтәи ѡацхьа Ацсны Ахэынтқарра аматтурачы хәтәла ақәиарақәа шәзеиғьасшарц, – ихэеит Сергеи Лавров, Ацснәтәи ишыза дидныхәалауа.

Урыстәылатәи Афедерация адэныкәтәи аусқәа Рминистрра ахада чыдала иазгәеитәи хтәылақәа шәышықәсала атоурых змоу аидгыларала ишеимадоу.

«Уажәы ишықәхаргылоит ххадәа рыкәтарақәа инарыкәыршәаны атәылахьчара ашәартәдара еицахзеицшү ақәпшыларә. Ацснәтәи асоциал-экономикатә закәанцдарей Урыстәылатәи азакәанцдарей еинаалартә икацдоит атәанчәратә, амедицинатә, атәдәдырратә ухәа егырт аусхкқәа ргнахьала алтшәақәа ралыршаразы.

Март 5, май 10 рзы ѡыцәа ахадәа В.В.Путини Б.З.Гәынбей реицыларақәа ѡба реишьялақәа рыла иазгәатан стратегиала амш

аусхәапштә. Уи иаха интқаны иахәапшуйейт, аҕиара аиуйейт рминистррақәа рхырхарталагы. Иахьа алшара бзиа хамоуп жәларбжьаратәи ареначы рапхьаза иргылань, Аладатәи Кавказ арегион акны хәазышәарақәа ишрыцахтәашазы ѡганкәи апланкәи анапынтқәкәи рылацәажәаразы.

«Хтәылақәа русеицура амехак тбаауп. Иахьа уи итегыы аҕиара аиуйейт», – ихэеит Ацсны адэныкәтәи аусқәа рминистр Олег Барцыц Москва, Урыстәылатәи Афедерация адэныкәтәи аусқәа рминистр Сергеи Лавров данипылоз.

Барцыц иазгәеитәи Ацсны ишынарыгзахьоу атәылазы ацак ду змоу, зымехак тбаау апрокектәа. Урт ируакуп В.Г.Арзынба ихьз зху Жәларбжьаратәи ахәирбағәаза «Ақәа», уи 32 шықәса анцы ашытахь абыржәы аусура иалагеит.

«Аусура иалагеит ахәирмѡа, активлатәкьа иаднакылоит атуристцәа, рапхьаза иргылань, Урыстәылантәи», – иазгәеитәи Ацсны адэныкәтәи аусқәа Рминистрра ахада.

Шәѡыла ауаа Ацсны иаҕауеит хаамта иакәшәо афымцадәыгба «Диоскуриа» ала.

Иара убас, инарыгзоит зымехак дуу атәдәдырратә, амедицинатәи прокектәа. Урыстәыла иканатцо афинанстә цыраара иабзоураны аргыларә иафуп Ареспубликатыа хәыцтәи хәышәтәыртә.

«Зтәкы тбаау, ихәтәау аипыларәқәа мѡацыргәхәеит хтәылақәа рхадацәа – Бадра Зураб-ипа Гәынбей Владимир Владимир-ипа Путини. Хәарас иаҕахузеи, зыѡазара хараку аусеицура хәизыкәзаашьақәа итегыы пхьака иргоит, аҕагылазаашьа бзиақәа апнатдоит Ацсны Ахэынтқарра иҕышәынтәаланы аҕиаразы», – иатишыит аминистр.

Барцыц «Аладатәи Кавказ арегион акны ашәартәдара азеицш архитектура икәырхара» Ацсни Урыстәылатәи Афедерацияи русеицура акырза зтәкы аспектәа ируакуп хәа далацәажәеит.

Барцыц, Лавров табуп хәа иеихэеит МГИМО-и Урыстәылатәи Афедерация адэныкәтәи аусқәа Рминистрра Адипломатиятә академиеи ркны ацсуа дипломатцәа разыкәтәра алшаразы.

«Агәра ганы ськоуп, хара хусеицура шықкымхо, уи уасхырс иаҕагылоуп хтәылақәеи хәжәларкәеи рыбжьара аидгыларатә, аиѡызаратә еизыкәзаашьақәатәкьа», – иатишыит Олег Барцыц.

Аицылара ашытахь

Адэныкәтәи аусқәа рминистр Олег Барцыц адэныкәтәи аусқәа рминистр Сергеи Лавров икны имаз аицыларақәа рылтшәақәа ахәшьяра ритеит даара алтшәа бзиа рыман, хәартәра рылан хәа.

«Даара аинтерес зтәаз, азәлымхара змаз аицәажәара сыман сѡыза, Урыстәылатәи Афедерация адэныкәтәи аусқәа рминистр Сергеи Виктор-ипа Лавров икны. Хрылацәажәеит Ацсны атәылауаа рзы даара акырза зтәкы азтәарақәа жәпакы. Иара убас, хәрзаатгылеит аконсултә усуеицура азтәарақәагы, хазы хрыхькысит ѡынтәны атәылауаѡра азтәарақәа рырманшәаларазы Ацсны Ахэынтқаррей Урыстәылатәи Афедерацияи рыбжьара икәшәахәтра иахыҕиарауа алкақәа, хтәылауаа, чыдала аҕар ргәи итцо азтәарақәа», – ихэеит Барцыц.

Урыстәылатәи Афедерация адэныкәтәи аусқәа рминистр изыхәтоу аусхәартәкәа адтә ритеит абарт азтәарақәа аус рыдыруларц.

Ацсны адэныкәтәи аусқәа Рминистрра ахада иажәақәа рыла, «хәицәажәарақәа рхадараҕы икан Аладатәи Кавкази Мрагыларатәи Амшын еикәеи ркны ашәартәдара азеицш тагылазаашьа икәырхара азтәара.

Хазы хшыѡышытәра азун Ацсны азы акырза зтәкы Женеватәи аицәажәарақәа рформат.

«Хәарас иаҕахузеи, хәрзаатгылеит асоциал-экономикатә усуеицура, иахьа Ацсны иахьатәнакуа активла иаладыртәауа, идырҕиарауа апрокектәа», – ихэеит Барцыц.

Иаартхоит атыцкәа хцә

Ацсны иазгәатәуп Урыстәылатәи Афедерация икоу ахыхь аконсултә тыпкәа хцә раартәра. Ари зыдхәадоу убри ауп, ѡынтәны атәылауаѡразы Урыстәылаҕы икәшәахәтра амч анаиу ашытахь, Урыстәылатәи аласпорткәа ииура зтәххо ауаа рацәаѡхоит. Абри атәы ихэеит ТАСС иаитәз аинтервуй акны Ацсны адэныкәтәи аусқәа рминистр Олег Барцыц. «ѡынтәны атәылауаѡра азтәарақәа рырманшәаларазы икәшәахәтра абжытәра ашытахь, абри аформат ала хусеицура итегыы аҕиара аиуйейт.

(Алгартә 2-тәи ад.)

Апсылманцәа рыдныхәалара

Ацсны Ахэынтқарра Ахада Бадра Гәынба апсылманцәа Кәырбан-ныхәа рыдиныхәалеит.

Хәтыр зқәу хәуаажәлар! Ацсны апсылманцәа реицш, апсылман тәылақәа ирыкәынхо хҕынцүуаа зегыы ишәыдысныхәалоит Кәырбан-ныхәа лашә! Ипшьюо ари аныхәа атәк ду змоу динхәтаратә хҕысны иахыкоу адагы, абри амш иахгәаланаршәоит ауаѡра, аибачхә-

ра, арыцхаибашьяра реицш икоу ауаѡытәѡсатә кәзшыа бзиақәа. Уи ахәтырейкәтәрей, аидгыларей, аилибакаарей рыла аиашара, ақәнага ахра ахьяуа ауаажәларра аргыларакны хамѡакәнатцоит, иацхарауеит.

Гәык-псык ала ишәзеиғьасшәоит агәабзиара, таацәацыпхьаза иагымзаит анасып, ахәоуеикәшәара, икәзааит адгьыл акны аҕынчра, ахирра! Анцәа илпха-игьыцха шәыцзааит зегыы!

Асахьаҕыратә тәраиуртә аҕеицш

Акласс ҕыцкәа

■ Инацданы акласс ҕыцкәа цәыртданы икоуп А.К. Чачба ихьз зху Ақәатәи асахьаҕыратә тәраиуртәҕы. Абри атәы еилкахеит Ахэынтқарра Ахада Бадра Гәынба апшьяаша, рашәарамза 5 рзы иарбоу атәраиуртә иаҕаара аены.

Аицылараан атәраиуртә ашәҕы игылоу ажәытә хыбра ақәгарей уи аҕыцан ѡ-еихагылакны икоу ахыбра ҕыц аргыларей рзы азбамта

лоит акласс ҕыцкәеи астудиякәеи. Асахьаҕырыѡ Руслан Габлиа, ари ажәытә хыбра 100 шықәса ркынза ахьтәуеит, уи азыкәтәрақәа рымѡапгара иакәшәо иказам, избан акәзар, аханатә уи азеицшнхәртә ахәсабала идыргылеит хәа иазгәеитәи:

«Икоуп даҕеа удаѡракгы. Уи аҕыхантә-сахьаҕыратә кәзартәкәеи аскульптуракәа рыкәтәртәкәеи рҕы икоу алашара азымхара ауп изыдхәалоу. Икоу атагылазаашьаҕы хәра илашоу Казарта затәык ауп ихамоу хәа ухәаратәи икоуп».

Руслан Габлиа Ахэынтқарра Ахада ари аҕшыгара иаразнак адгыларә

рыдыркылеит. Ахэынтқарра Ахада анапынтқәкәа ритеит аамта кьәҕек иалагзаны аргыларә аплан еикәдыршәарц.

«Иахьа саҕааит асахьаҕыратә тәраиуртә, ахыбра артбааразы икоу алшарақәа гәасҕеит. Агәра ганы ськоуп, ас еицш адгыларә астудентцәа еиҕа ѡазара харакыла разыкәтәаразы иманшәалоу аҕагылазаашьақәа шапнатцо», – ихэеит иара. Уи иажәақәа рыла, еикәыршәахоит зтәкыра 100 метр пшыркца ирейхау аҕаҕышы апрокект. Уака ика-

шаптаз азгәеитәи: «Сара сгәы иаанагоит ари азтәара збохоит хәа», – ихэеит иара.

Ахэынтқарра Ахада иара убас атәраиуртә аказартәкәагы дыртәит. Атәраиуртә адиректор Амиран Адлеиба Бадра Гәынба апоет Иуа Коғониа ибака амакети ах Леон II ибака апрокекти иирбеит. Ахэынтқарра Ахада апоет Иуа Коғониа ибака Ацсны жәлар Рҕынцәылатә еибашьяра калаанза еицш, уажәгы асквер аҕы игылазар ахәтоуп хәа игәаанагара ихэеит.

Аусурамш иалагзаны

Анапынцакәа рытан

■ **Ахэынтқарра Ахада аусурамш аһынтыкала идикылеит аажэижаащык инарзынацшуа ауаа.**

Ахэынтқарра Ахада ишқа идцаалоз ауаа зыргамтцауз азцаарақәа иреиуоуп ахэишәтәра, аусурта аиура, имацуи ибжыратәуи анапакра ухәа реицш икоу. Агәылауаа рызцаарақәак атыц аһны избан. Бадра Гәынба ахэынтқарратә усбартақәа рнапхгацәа изыхәтоу анапынцакәа ритеит.

Ахатәи интерескәа рыдагы, ирылацәажәан ауаажәларратә цакы змоу азцаарақәагы.

Ашыапылампыл асразы ахымхәацәа-ампутантцәа РФедерация анапхгара Ахада иһны ахәара Карцеит атранспорт азцаара азбаразы. Бадра Гәынба Ацсны Аһынцәтәылатәи еибашыра аветеранцәа мацәымкәа излоу АФедерация

Сергеи Лаврови Олег Барцыци реицылары

(Алгарта)

Иахәанатә еиқәыршәоуп аинформация аимдаразы аусеицура, иаартхоит икоу ахых аконсултә тыцкәа, избанзар Урыстәылатәи атәылауаа ашытыхра, Урыстәылатәи апаспорт аиура зтаху хтәылауаа рхыпхызара акырза ирацоуп. Тыцк еиқәахоит Акәа ақалақ аһны, анаһстәи – Гагра, икалал даеа тыцк – Очамчыра», – ихәеит Барцыц. Зегь рааста иахадароу аконсултә усзуоцәа рзы аґагылазашыа маншәалакәа раццара ауп.

Аизыказаашыақәа рырәиаразы

«Ацсны Шьамтәылатәи Арабтә Республикаґы аимадара мырзкәа иаауеит, уимоу, адипломатиятә еизыказаашыақәа рырәиаразы еиґагы аусура аргәґәара иазыхиоуп», – Урыстәылатәи аинформациятә мацзура ТАСС акорреспондент даниґәәжәоз, абас ихәеит Ацсны адәныкатәи аускәа рминистр ґыц Олег Барцыц.

«Ацсны Шьамтәылатәи Арабтә Республикаґы атыхәтәантәи аамтәзы имоапысуаз аполитикатәи, ахэынтқарратәи еицкрақәа ирыдхәаламкәа ари атәылаґы аимадара мырзкәа иаауеит, уи моу, адипломатиятә еизыказаашыақәа рырәиаразы еиґагы аусура аргәґәара иазыхиоуп. Ацсны адунеи азы иаартны ақалара иазырхоуп, хсуверенитет, хтоурых, ххаташыара

ақәирґәыґит адгылары шрицо ала.

Бадра Гәынба идикылеит иара убас асахыахыоцәа гәыцәык. Урт Ахэынтқарра Ахада изеитархәеит А. Чачба ихыз зху Акәатәи асахыахыратә цараиурта аґагылазашыа атәи, ирхәеит уи артбаара шаґаху. Бадра Гәынба асахыахыоцәа ажәа ритеит иахыацәкәа атцараиурта дшатаауа, атыцкәны икоу аґагылазашыа штицаауа.

Ацсуатцәаратә институт атцәарадырратә усзуоуы Гьаргь Колбаи Ахэынтқарра Ахада дидцаало, Ацсны ақыртуа агрессия аґагыларакны Адыгеи Аеспублика, Кабарда-Балкария, Карачы-Черкәесия икартаз адгылары инартцауаны аарцшразы ацшаара-тыжыратә проект анагзаразы ацхыраара дахәеит. Бадра Гәынба атцк ду змоу ари апроект адгылары шаицо атәи ихәеит.

Ацсны Ахада аамтә-аамтәла атәылауаа идикылалоит рхатәи зцаарақәа рзы.

Атәылауаа ашәкәы реаныртцоит Ахэынтқарра Ахада иһны икоу ауаажәларратә дкылартаґы.

хатырқәдарыла иазнеиуа зегьы рзы иаартуп», – иазґеиґеит Олег Барцыц.

Азхатцара ахәаақәа

Ацсны аинтерескәа азырхоуп излалшо ала ирацәаны егырт ахэынтқаррақәа рыла асуверенитет азхатцара. Ацсны иара убас уи ахыпшымра азхазцәахоу ахэынтқаррақәа рпартниортә, рдипломатиятә еизыказаашыақәа еиґахарала ирызнеиуеит. Абри атәи ихәеит ТАСС аинтервиу аһны Ацсны адәныкатәи аускәа рминистр Олег Барцыц.

«Тыбыргуп, Ацсны – ари, ахәтакахыала, иазхатцоу хэынтқарроуп, хинтерескәа азырхоуп ишалшо ала ирацәаны егырт ахэынтқаррақәа рыла Ацсны асуверенитет азхатцара алыршара. Ацсны ахэынтқарратә суверенитет азхатцаразы атакцхықәра зхыхы изгыз атәылақәа ркны аиоызареи адипломатиятә еимадареи даара хатыр хзақәуп, еиґахарыла хазныкәоит, аимадара хабжыоуп», – ихәеит Олег Барцыц.

Иара Никарагуа, Венесуела ухәа егырт ахэынтқаррақәаи Ацсни ирыбжыоу адипломатиятә еизыказаашыақәа рырәиара ґырцштәыс иааигеит. Убас, аамтә кьаґе иалагзаны абизнес-миссия Ацснынтәи Никарагуака ицараны икоуп. Уи инґагзаны еиуеицшым аусхкәа рыла ахэынтқаррабжыаратә аизыказаашыақәа рышыақәгылареи аимадарақәа рырґәґәареи иадхәалоу азцаарақәа рылацәажәара азпхыаґәаоуп.

Акыпхы иазирхиет Борис Қаґыи

Ацсны агәаанагара хасаб азымузакәа

Ассамблеиа хада арезолуция акәша-мыкәша

■ **«Ацсни Аахытц-Уацстәылеи ркнытә еиґагы ауааи ахцәәцәеи рґагылазашыазы» ООН Ассамблеиа хада арезолуция рыдыркылеит ацсуа ган агәаанагара хасаб азымузакәа. Ацсны адәныкатәи аускәа рминистр инапынцакәа назыгзо Одиссеи Бигәаа абри атәи ихәеит уи данахцәажәоз.**

Хазну ашықәс азы Қырттәыла иацшынагаз арезолуция иаґагыланы рыбжыы артеит Урыстәыла, Белоруссия, Куба, Аәадатәи Кореиа, Зимбабве, Мали, Никарагуа, Судан, Аекваториалтә Гвинеиа.

Бигәаа игәаанагарала, атәылақәа рхыпхызара иахәгы ир-

ацәахон Ацсны ахатә позиция аарцшразы алшара амазтгы.

Уи хшыошыштыра азыкаитцеит абжытарәґы зәаанызкылаз рыоһуцка ишыкоу Китаи, Индиа, Иран, Еидцоу Арабтәи Аемиратқәа реицш икоу анырра ду змоу ахэынтқаррақәа.

«Абри ибзиатцәкәаны иунарбоит атәылақәа жәпакы шазхи-

ам Қырттәылеи уи ашыцәеи иахтны ирхәо амци апропаґандеи рымәа анылары. Урт жәашықәсала цәґа-цәыцхамшыа аду-неи ауаажәларра зегьы абри рыдыргалоит», – иатишыит иара. Ахцәәцәа рызцаара иацанакуа атәи акәзар, рацхыаза иргыланы шыаґас иґаґатәоуп Қырттәыла иара ахатә аґагылазашыақәа шапнацаз абри азцаара цәыртырц азы Ацсны иаґагыланы аибашыра анхацнарк, – иатицтеит Одиссеи Бигәаа.

Ақыртуа ган рызбахә ахәоит ахцәәцәеи аоһуцка еиґагы ауаа хәа изышытоуи. Ари азин аганахыала шыаґанкыла ииашазам. «Аоһуцка еиґагы ауаа» хәа ажәақәа ухы иузархәазом Ацсны аанзжыыз ақыртуа имилаґ еиуоу рганахыала. Ақыртцәа ртоурыхтә псадгыл ахы ихынхәит, мчыла ихцәаз иреиуазам, репатриантцоуп», – иатишыит адипломат.

Ахыркәшареи ахархәареи ирызкны

Апавилион «Ацсны» аһны

■ **Ииун 10 азы Москва, Жәлар Рынхамәа Аихызарақәа Рцәыргакәтә (ВДНХ) икоу апавилион «Ацсны» аһны Ацсны Амилаґтә цәыргакәтәтә Центр аґы арестварациятә усурақәа рхыркәшареи ахархәарахы рыґареи азцааразы аусуратә еиґылары маапысит хәа адырра канацоит Ацсны адәныкатәи аускәа Рминистрра Ателеграм-канал.**

Урыстәылатәи аган аһынтәи аиґылары иалахәын Жәлар Рынхамәа Аихызарақәа Рцәыргакәтә (ВДНХ) адиректор хада Сергеи Шогуров, адиректор хада ихатыцпуаа Елена Жук, Александр Тарасов, афинанстә директор Алексеи Русиаев, Ихыпшым Ахэынтқаррақәа Реимабзиара атәылақәа аус рыцуреи адәныкатәи аимадарақәаи рзы Аусбарта аиґабы Ирина Иа-ремко; ацсуа ган аһынтәи – Ацсны адәныкатәи аускәа рминистр Олег Бырцыц, Урыстәылатәи АФедерацияґы икоу Ацсны ахәаахәратә хатарнак Орхан Шамба, Москватәи Акультура-усуратә центр анагзаратә директор Олег Лакоба, атехникатә хылацшара агәыц анапхгагы Сергеи Баженов.

Аганкәа рылацәажәеит арестварациятә усурақәа рхыркәшара иадхәалоу атехникатә, азинтә зцаарақәа, иара убас ирзаатгылеит ахархәаратә тапхықәра ацсуа ган ахы аиагара азы ацхәанатә инагзатәу аусмоаґаґатәкәа. Аиґылары иалахәыз зыазаара хараку аусеицура, иара убас Москва анапхгара рганахыала адгылары иалацәажәеит.

Ацсны адәныкатәи аускәа рминистр Олег Барцыц Москва анапхгареи хатәла Жәлар Рынхамәа Аихызарақәа Рцәыргакәтә (ВДНХ) адиректор хадеи рганахыала икоу хра злоу аусеицуреи адгылареи рзы иґабууп хәа ихәеит. Уи

атәыла ихадодо аконгресс-цәыргакәтәтә тыпкны икоу Жәлар Рынхамәа Аихызарақәа Рцәыргакәтәи Ацсны шыкәсырацәа ирылагзаны ирыбжыоу аусеицура хра злоу аґеицш шаиуазы агәра ганы дшыкоу азгәеиґеит.

Ахәтакахыала, Сергеи Шогуров Ацсны Москватәи акультура-усуратә центр инанагзо аусмоаґаґатәкәа рыоазаара шыґараку азгәато, Урыстәылатәи АФедерация арегионкәаи Ихыпшым Ахэынтқаррақәа Реимабзиара атәылақәаи реицштәкәа амилаґтә павилион «Ацсны» ақәаара иамоу атцкы инацшыны иазгәеиґеит.

Арыццара ду ацыркәкәаауп

Ашәартара амацзурақәа русеицура

Урыстәыла Ашәартадара АФедералтә Мацзуреи Ацсны Ахэынтқарратә Шәартадара Амацзураи русзуоцәа реицхыраарала жәларбжыаратәи ахаирбаґәаза «Акәа»

аһны имоаґаґаз аоперативтә уснагзатәкәа ирылтшәаны даанкылан 1980 шықәсазы ииз Урыстәылатәи АФедерация атәылауаа. Иґәароу ахаирбаґәаза иахыацанакуа аус зуа аргыларатә еилазаара анцһнырдыкы хәа адырра Канацоит Ацсны Ахэынтқарратә Шәартадара Амацзура апресс-мацзура.

Имоаґаґаз аоператив-пшааратә

усмоаґаґатәкәа раан ишыақәыргылан, иаанкылаз Украина атәылахычара аминистрра ацшыхәразы аусбарта хада дрымадан. Икоу адыррақәа рыла, игәароу ахатә ахәаанырцәтәи амацзура чыда аус ацура дақәшахәтхеит ахаирбаґәаза атакыраґы адиверсия-террористтә акт аиґәаразы.

Иаанкылоу иазпхыаґәатан иман хазтоу ашықәс рашәарамзазы атеррористтә акт амоаґара. Иказ агәтакы ала, уи ирацәаны аґццбара зыцз рыццараны икалар акәын. Имаз амацзуратә аґагылазашыа ихы иархәаны, ахаирбаґәаза анцһныртә планкәа ркынза аназара илшеит, иара урт арткәацгақәа рыццара ахылашо атыцкәа арбаны украинатәи апшыхәрахы ииаигеит.

Иаанкылаз ахатә Ацсны Ахэынтқарратә Шәартадара Амацзура ахыбрахы днаган, арака уи иґы икәшахәтхеит.

Ацсны Ахэынтқарратә Шәартадара Амацзура Аусеиыргаратә кәшаґы Ацсны Ахэынтқарра Ашыаустә Закәанеидкыла ахәтац 274 (ашипонаж) ала ашыаусеиылырга хацдыркиит. Аусеиылырга моаґысуеит, ахтыс аґагылазашыақәа зегьы тырцаауеит.

«Владиславраа»

«Владислав лаша иахаттыр азы»

«Гүстазаарас икоу Гүсадгьылул!»

Адлеиба Владислав Беслан-ица
 Пимдиа Владислав Ремзи-ица
 Ситиагаев Владислав Михаил-ица
 Цюпуа Владислав Алмасхан-ица
 Инапшыба Владислав Гаврил-ица
 Хынтэба Владислав Равин-ица
 Туиба Владислав Заур-ица
 Хашба Владислав Арсен-ица
 Бытэба Владислав Вальмер-ица
 Пачулиа Владислав Рустам-ица
 Къенцъиа Владислав Даниак-ица
 Лакашья Владислав Алиал-ица
 Пилиа Владислав Виталик-ица
 Какэбава Владислав Гиви-ица
 Минцъиа Владислав Гена-ица
 Аршба Владислав Нодар-ица
 Чфониа Владислав Витали-ица
 Берулава Владислав Тамаз-ица
 Пачулиа Владислав Ныгызар-ица
 Хыиба Владислав Руслан-ица
 Логэуа Владислав Одик-ица
 Потемкин Владислав Григори-ица
 Власов Владислав Виктор-ица
 Акшба Владислав Малхаз-ица
 Вашекизе Владислав Вахтанг-ица
 Харазиа Владислав
 Ашэба Владислав Станислав-ица
 Лемеш Владислав Павел-ица
 Цюпуа Владислав Дамеи-ица
 Тарба Владислав Саид-ица
 Кацъаиа Владислава Иури-ица
 Ашэба Владислав Дмитри-ица
 Гордеев Владислав Серге-ица
 Елагин Владислав Алексеи-ица
 Патыков Владислав Иури-ица
 Гамисониа Владислав Демир-ица
 Къычбериа Владислав Иракли-ица
 Карапетян Владислав Самвел-ица
 Тарба Владислав Беслан-ица
 Цыицъюлиа Владислав Руслан-ица
 Кээзба Владислав Александр-ица
 Константинов Владислав Руслан-ица
 Халин Владислав Валери-ица
 Ткебучава Владислав Едишер-ица
 Мышэба Владислав Адгэир-ица
 Хатасевич Владислав Виачеслав-ица
 Гобечиа Владислав Алиас-ица
 Лейба Владислав Ренат-ица
 Борт Владислав Лазер-ица
 Бронекки Владислав Станислав-ица
 Филимонов Владислав Артем-ица
 Черкъезиа Владислав Гарри-ица
 Ацъба Владислав Алиас-ица
 Бечваиа Владислав Георги-ица
 Гочуа Владислав Руслан-ица
 Петрозашвили Владислав Валери-ица
 Отырба Владислава Алхас-ица
 Ануа Владислав Даур-ица

■ **Аңсны Рапхьатэи Ахада Арзынба Владислав Григори-ица наунагза цсра-зра экъым ажэлэр дырйеи лашаны даанхоит. Аңсны ари ашыкэс иара ишыкэсны ирылахоуи. Аңсуа поетк ишихэахьз еиңи «...Владислав лаша иахаттыр азы иираны икоу асабицаа егьафы уи ихьз рыхьзырталап. Убри инамданы ихьзала Владислав зыхьзыртэи Аңсны ииз милатла еиуеиңшым еидахькылеит. Аиңыларэ «Владиславраа» зыхьзу еиҕкаахоит, ахтны-қалақь Аҕа цыибырамза азы. Уажэазы 200-ҕык инарыцны зсиақэа хамоу рахьтэ икоу атыңхацаагьы. Иахьазы урт рыхьтэак шьыдааглоит:**

Арзынба иблақэа рыла

Белла Барцыц-пца

Арзынба иблақэа рыла,
 Аңсны алахьынта шьызбала,
 Ишэхамштын иахьылтуаз алаа,
 Хачкэынцэа рызфюи, дара ршьа.

Ес-иуа ирыциуа хзыхьцшьа, –
 Ухагымзаит Арзынба Владислав.
 Арзынба – Хашьхардац, Хажарашэа.
 «Шэнеибац!» зыңсауаз иара илаф.

Ихэон – аңсуа иззымхэо заңсшэа,
 Дтэиуп, уи Аңсны даңсаоуп.
 Арзынба диңцхьаза цагэиргьа,
 Аңсыцкьақэа ижэула – уи даңсоуп.

Асақэа цагэиргьа аныруаз илйша анильлак акэын

Арзынба дгылеит гэишцыла,
 Хацхьагылаф – Аиаиара хзыргаз.
 Бирақха иашэылаз Ххьыңшырма,
 Хтоурых-цшьа ирцшзаган.

Арзынба шэиныйкэла, дышэныхэа,
 Ихазаларц дзыңсахша аңацаа.
 Ибышэала хадгьыл шэаныкэла,
 Хбышэада иауам цхьацара.

Ес-иуиуа Арзынба иааигэа,
 Аңсра неизом. Ихьзала ишэаала...
 Диңцхьаза ижэула цагэиргьа,
 Ушахьырцхашьо! – хэа Тоуба жэула!!!

«Гүстазаарас икоу Гүсадгьылул! –
 Ари уажэаса жэфануп хэзцагьышуа.
 Хабацаа ргэи иштүхааз гэикалоуп,
 Хапсны хэқазаргьы хэазыргьышуа.

Неирууп анырхэоз изкэымыз хьатра,
 Утоурых шьтақэа Анацаа арбьоит.
 Ишапшапшуа Ешыратэи ухьыштарамца,
 Ужэлэр иацэахьчаоуп, зегь харгьхоит.

Гүстазаарас икоу - Гүсадгьылул! –
 Ари гьхьацагоуп – Арзынба ихатэуп!
 «Насыгьс ихамоу – Аидгьылароуп!» –
 Иаапхьара дшакэлоу иаартны ихэатэуп...

Хапсадгьыл иахапгыруеит ублақэа,
 Учыцкэа реиңш иухьчон убызшэа.
 - Абаақэа, сшэиҕоит, Абаақэа! –
 Иузааргахьоу шэхамштын! Ишэыхьча!

- Аңсны Қырттэлоуп - уабылхьан,
 Уанцашэи-ната уашьтан Атоурых.
 Утархарта тыгькэа урхыпхьан,
 У-Кьахьбаха уеиҕэын уеиқэныч...

Зны дышхазар, зных дыгьшаласуп,
 Иахьанзагьы гьхьа дгылоуп, дыхэоуп.
 Арзынба дхамтоуп, дшьярдаамтоуп,
 Адунеи дахьтэахьеит д-Нарт-маҕоуп...

Арзынба шьатамырзга иажэақэа,
 «Ахра ашэа» зыгьсахуа ихь-иҕеи.
 Арзынба – Аңсны аңсынтры наза,
 Дыкоуп дназымгац згэаҕеи.

Арзынба ихьыштрақэа рыгьшзагоуп,
 Илапшхэаа Хапсадгьыл аңсынтроуп.
 Арзынба дымцажэлоуп, дхьызрацагоуп,
 Дырбьацагоуп, Аңсны азна дразуп...

Ижэдыруаз ихьыз чыда Ачхароуп,
 Аңсуара еиқэирхага – Ауафроуп.
 Ианатаху Аңсадгьыл ахьчароуп,
 Арзынба иаанаго-аңсуа иҕсынтроуп...

Хапсадгьыл аҕаҕыңа Гүсадгьылра,
 «Нан» ихэаанза Гүсадгьылра иухьан,
 Ихатэи бышшэа дагэишьяқан гэикала,
 Дзаазаз игара Ахақ ишэахьан.

Абхьыс хэзлаехэо – Аңсыцкьароуп,
 Аңсыцкьара Адоухашта дахшеит.
 «Гүстазаарас икоу - Гүсадгьылул! –
 Арзынба Владислав баша имхэеит!..

Тхьынатэи ацабырг

Аветеран иархив аҕнытэ

■ **Иацахтоит Ацьынцтэилатэ еибашьра Ду аветеран Николаи Шамба иңсы аңтаз ишоу-аз аматериалқэа ркынтэи антамтақэа. Уажэи апхьаф идаҳғало анапшымта Ацьынцтэилатэ еибашьра Ду аамтақэа ирызкым, аха апхьаф изы даараза аинтерес зтоу афактқэа аныңшуеит. Зегьы ибизазаны иахғалашэоит, хымҕада хэаэпшхьейт Фазиль Искандер ишымта ала 1989 шықэсазы итыхьыз, Иури Кара режиссиорс дызмоу афильм «Чагьамтэи Сандро». Уақа иаагоу асиужет Нестор Лакоба ахэиҕацаф ихь акэтағь ықэиргьылань дахьейхсуа атоурых ахьынтэауа Тхьына ақыта аҕынтэи ауп хэа зыршакатуа афактқэа аноп аветеран инапшымтақэа ркны ихампыхьашэаз антамта. Иара шуп урысшэала. Автор инапшымта ииашоу аңсшэахь еиҕаганы ишэыдааглоит.**

Ари калейт 1920 шықэсазы Очамчыра араион Тхьына ақытан. (Шыцба арпарцаа Думааи Шамба ирхатарнакцоу уаҕы иимбара ахтыс картцеит. Уи акыраамта ицъашьо ақытауа инемда-ааимдо еибырхэон, такэаамтаҕы ирхаштуамызт. Ари ахтыс азбахэ назейт Нестор Аполлон-ица Лакоба иҕынзагьы. Иара ихэеит «дызустада акэтағь ихь иқэиргьылань жэахэ шьаҕа бжьаны зыыза ихьсыра иазыңшыз» хэа. Уи ауаф Думаа Иакуб иакэын, дхьысуан Хэыршьыт Шамба. Арт арпарцаа еиоызцэан еигэылацаан.
 Абарт ахтысқэа шахатра рзызуа дреиуо-

уп зхьы-зыхшыф атыҕаҕе икоу 1894 шықэсазы Тхьына ақытан ииз, иаазаз Нестор Думаа. Уи излаихэаз ала, арт ашыцба даараза еизааигэаз еиоызцэан. Ақыта еизара аҕны, азэгьы ажэак иамхэазакэа ажэлэр дыршанхейт. Иакуб Хэыршьыт дахьыҕылаз аҕынтэи жэохэ шьаҕа ааишэан ихь акэтағь нықэиргьылань ихьысуаз иахь иҕеи нарханы днагылеит, ухыс ихэеит ишоыза иахь, игейт ахысыбжь. Иакуб ихь иқэҕылаз акэтағь нықэитцкьааит, ихэахэи иҕеиҕы акэтағь аҕы налататейт, уи ашьтахь, аиоызцэа еибарччо акыраамта ирзалхуамызт Иакуб ихэахэи иалататаз. Ақыта еизара иалахэыз аиҕабацаа, иара убас рыжэлантэқэа арт аиоызцэа икартаз азы иахь-гаамтцуаз дара арччон.
 Аиоызцэа аҕхьақа рлахьынцэа хазхейт. Урт ршыыаҕы ишыхэычыз еиҕымцэан. Иакуб ақытараҕы даанхейт. Хэыршьыт иакэзар, диасит

нхара Батымка. Уақа цыккласск дрылгейт. Идырун х-бызшэак: аурыс бызшэа, атыркэшэа, абырзен базшэа. 1921 шықэсазы атаацаара далалейт. Рразкы еилартцеит Назиа Кэытцниаҕаи иарей. Ирыхшеит хьык ахшара, шыцба аҕхацаа – Лили Зинеи, рҕа – Анатоли. Рыҕа аиҕабы Лили лкынтэи рматацаа: Нателла Акаба, Жорик Акаба, рҕа Анатоли иҕынтэи Игорек Шамба.
 Думаа Иакуб иакэзар, иҕазатэ Ипполит имоуп хьык аҕацаа, дабдухэиҕейт. Ипполит иаб даныҕсуаз ихьтцуан цшьышкэса. Уи усқантэи ашықэс еиқэатцақэа раан чархэарыла итаркыз дреиуан. Иҕстазаара далцит Аҕэатэи абахтаҕы 1936 шықэсазы. Анышэ дамадоуп икыҕа гэакы Тхьына. Абартқэа рышьтахь иаарласны Москва дтаркит Хэыршьыт Шамба ишоыза ихьчараз дахьылаз азы. Сталин ихэантэи ашықэс еиқэатцақэа рцьямыҕа цэҕа ихганы 20 шықэса рышьтахь

■ Афильм «Чагьамтэи Сандро» аҕнытэ

Хэыршьыт дхынхэуеит Аңсныка. Аха ихь ахьынцаикуа хэа акгы имамкэа иааимаз зегьы имхны иртихьан. Убарт аамтақэа сырхануп абарт ацаахэақэа равтор Николаи Шамба.

Шеижэа шықэса рышьтахь зыңсы таны ихьынхэыз Хэыршьыт ишоыза гэакы ицкэын затэ Ипполит дихаимыртшэит. Еиқэашэеит, еицаажэеит. Еибырхэеит Хэыршьыт нхара хэа Гаграка дшиасуа. Аха абракаҕы иразкы иеиҕьеит Хэыршьыт. Реиқэшэара ашьтахь иаалыркьаны иҕстазаара далцит.

Абас рлахьынцэа шьақэҕылеит шыцба аиоызцэа иҕгэылацаа, еишыцэак реиңш еибабоз Иакуб Думааи Хэыршьыт Шамбаи.

**Акыпцхь иазлырхейт
Шарида Торчуа**

Аибашьы-аҔхәыызба ЛЫХТЫСҚӘА

Аибашьра ашыкәсқәа раан

Наира Сабекиа

■ ХҔыынцтәыләтә еибашьра ианалагыз ари аҔхәыызба зынза джәыпшзән. Лиана Зыкәба диит Гәдоутә ақалакә аҔы. Ахәбатәи абжьаратә школ даналга ашьтахь, аиурист цара дталарцаз Ақәа ақалакә аҔнуцкәтәи русқәа рыкәшаҔы шыкәсык аус лур акәхеит. Лиана лаб занаатла диуристын, иара иоуп изтәххаз лара абри азанаат алылхырц. Лианагы дазыразны аусура далагеит Ақәа ақалакә аҔнуцкәтәи аусқәа рыкәшаҔы.

– Лиана, иабабахәи аибашьра ишалгаз?

– Аибашьратәкәа азәгы хәкәгәыгуамызт. Август 14 рзы сурураҔы сеиҔабы иуадаҔы сааҔхьаны сшыҔнагыләз исаҔаит ахысыбжькәа. Асаат 11 рыбжа кәлахьан, ус игоит абыжкәа аибашьра иалагеит, ақырткәа АцҔа кәпшь аҔынза иаихеит хәа. СеиҔабы ииҔәоз акгы сшахьы иаамгәкәа акабинет сын-дәылкәан, сҔыҔахь сааҔналеит. Уа дысыҔшны дгылан аус хәҔызуаз Дина (Кәрттәи афилиал аректор ШоҔа Антәлаа иҔшәма) «иббома, апсуа иҔартцаз, шәа шәҔыхәала аибашьра иалагеит, бара Гәдоутәкәа бымцан, ара бҔацаангыл», – лхәеит. Сара мап хәа ласхәеит. Нас ус лхәеит: «ақырткәа 4 миллионшкы ыҔоуп, шәара – 100 нызкәык, шәдыркәа-цуеит». Абарт ажаәкәа рышьтахь убыскак ирымчны, тәамбашәкә сыччо сналахәаҔышын, «уи аҔхьака иаабап» схәан сартмак аашьҔыхны сшыҔуаз мацара АцҔа кәпшь ахь сеит. Уа хара хтәкәа, аҔсуа чкәынцәа маҔымкәа еизахьан, аиашаз издыруаз азәгы дыкәмызт, ақалакә ахәышәтәыртә амедеиҔхәшьцәа уахь инеиҔхьан Марина Амқәаб, Емма ИнаҔшьба, зегьы убыскак имшәа-имырҔа рхы мәаҔыргон, еилыскаат хәштәмхоз, хдоуха аҔгәара хшеикәнархоз.

Пытк аатхьан еиҔш, Адлеиба чкәынак, аҔнуцкәтәи аусқәа рминистрәҔы аус зуаз даасыдгылан: «Гәдоутәкәа бҔаацәа рахь баалароуп» хәа сҔыҔеикит, иҔастцоз сиҔцеит, нас Ақәа ханахысуаз излеилыскааз ала, ахәаҔе иҔыләз аҔсуа чкәынцәа ахәсеи ахычкәеи рыда азәгы дырмышҔзәаарын: «Еита уаахма?» хәа наирхәеит, аха доурыжыит, еилкаан сҔаацәа рахь сгара гәыршәс изикы! Хаурыжыит.

АҔхәа сахәшья лҔы снейт. Сымахәцәа зегьы еибашьра ицахьан. Еибашьра сҔоит хәа анласхәа, сахәшья адгылара ансылымтә сҔаацәа рахь сеит. Уантәи сеит Ауадхара, уа Гена Сабуа командирс дызмаз аҔыҔ срыланы зхәтәгәаҔхара ла цыраара ашьа ихыҔны иауаз хәрпылеит. Ахәра зауз Хәлуашь чкәынак ахыраара шистоз схы гәҔәала икыдскәеит... СыхшыҔ цысызаап, Гагра анырҔа ашьтахь Гәдоутәкәа аҔспиталь ашкә цыраара сеит. Уи ашьтахь салалейт аҔбатәи абатлион, аҔабардакәа рҔыҔ, Руслан Токови, Салима Варитлови напхгара зыртоз. Хара дхәцын амедеиҔхәшья Марина Цәышба, хрыцхрауан ахәра зауз хәибашьцәа-хәшьяцәа, насгьы хсолдәтцәа рформақәа анахәзәзәозгьы убарын.

АибашьраҔы иҔоуп убри аҔыза аҔқара, Ҕымчыбжья рахьтә Ҕымш аҔныкәа хәурыжыуан, убри аҔыза хамшкәа раан хәйҔабы исеиҔхәе-

ит Шьромакә хдәыкәырцәи, баныгьежью ара хқалазом, бышиашоу уахь адачахь бхал хәа. Уа санней сҔыҔ иатәыз азәгы дыснымиеит, ирмышҔзәаап, адцәа рыпсахын, убас сара салалейт Гәрам Шьоуа иҔыҔ.

– Иахәхын ари аҔыҔ акнытә инабыгыз дцәк бгәалабыршәар?

– Исгәалашәоит, амедеиҔхәшья Марина Ҕаниеи (аибашьраҔы дҔахеит), сарей аиҔабы иҔаитейт адцәа Каман азы азааиҔгәара ирхәыз солдәткә аҔыраара иахтарц. Амашьына ду «Урал» ала ахыкә аҔынза хнеиҔеит Назим ОҔырба, нас ххала хдәыкәлеит, хназеит ахә дахьыкәз, уи аҔыраара ирҔахьан ҔыҔа хсолдәтцәа, Каман аидыслара гәҔәа цон, шьтә хәшьяхькә ахәы дҔаман хҔар акәын, аха кәлашья амамызт. ДаҔгароуп хәа уа ицхрааз ҔыҔа асолдәтцәа хтәскит, ахәцәа ахәеизыргоз адәы аҔынза днахгаразы, уантәи нас верталиотла иалыргон. ХәҔсы заны аҔла хәхьаватаз Марина ус лхәеит: «Бара аҔаза хәыҔы, уанза ихәлаанзәҔы хәзнейуам, амҔан ақырткәа хәаныркылоит. «Атапанчәкәа хәмами?» – налаҔаскит. «Атапанча хәмоу хәалахьыҔы азоуп – хәткәаны хәргәшәа хбозар, аибашьра азын акәызм» – лхәеит. Уи ашьтахь уахә ҔысымҔит. Ихәыз ачкәын АфонҔей абаталион дәҔын, ишьапы убри аҔынза ихәын абаҔкәашза иааҔшуан.

Каман аҔтадырцәы ашьтахь, исыздыруам аҔыҔ зтәыз, аха уа дрылахәын Харабуа чкәынак. КласкәҔе исыҔтәаз Асида Харабуа лашья иакәын, аснариад рылапжәеит, аурыс чкәынак дашьит, ирацааны иахәит, хара ихәыз зегьы амашьына «Урал» иақәданы, Ҕе-еилахәара ахәартәага «промидол» сыҔтәны срыҔцән АфонҔейцәи аҔспиталь ашкә амҔа хәкәлеит. Каман хшылбауаз абахә ахыкәҔәҔцәкәа амашьына аҔскы хжәеит. Исыздыруам, ачкәын кәыҔш излеилшаз, аха хәбҔамцәкәа амашьына ааникылеит. Амашьына сҔыҔын зегьы ахәахәыҔа аҔыҔ рзыкәстәеит. Ус саныҔшы, избейт Ҕе-машьынак – «Нива» ашкәкәеи, «Вилиси» цәкәнтәи ахалара ишаҔыз. Сысоны рымҔа сапылеит, ишақәхалакыҔы амашьынақәа рцәызгоит, ахәцәа алалбаазгоит хәа, ускан сара сҔаҔаҔы аконтузиа сымазаарын.

Ажәа ахәахәыҔы самразақәа, АҔсны Ахада ихьаҔцәа аасыкәшеит. Уа дрылан АҔсны РаҔхьатәи Ахада Владислав Григори-иҔа Арзынба. Ирасхәеит ихәхыз зегьы, ақәаҔсатарә иалагон, аха зегьы рмашьынақәа ирыкәахцәеит, Афон ҔыҔ аҔспиталь ахь иахәеит, уа аус зуаз ахәкыҔым хәда иҔеиҔейт саргы аконтузиа шсымаз.

– Лиана, иҔазма бара аҔсра абла бәнтәпшуаз ибыцхрааз, бәхзырҔаз?

– ИсҔахуп Ҕынтәны аҔсра сахзырҔаз 16 шыкәса зхыҔуаз Анзор Гоглев изы ажаәкәак схәар.

Зны Марина Цәышбей сарей аиҔабы аштаб ахь хандәыкәитцоз, ақырткәа хгәартәзаап.

Анзор дхәхьзаны дәҔәа мәак ала хәиҔеит, иаарцәкны уа хәхьыкәз Ҕе-снариадк ақәрыжыит.

Исгәалашәом сахьыкәз, зны хәҔсы ахәеиҔахуаз сааит, асолдәтцәа акрырҔазар акәхап, хчанахқәа кьашьын, рызәзәара сшаҔыҔы, ачеченцәа солдәткә дрымән иааҔнашылеит, сыдам здам уаҔ дыкәам, уи ақырткәа цәҔгәахәаҔыс дрымазаарын, исәзцәаит дыбдыруама хәа. Сара дшысымдыруаз расхәеит. Шәара шәҔыҔ дәтәушәа ихәеит анырхәа, ирасхәеит ахаан дшысымбац. Зегь аҔоуп дсызыжыны иҔеит, абҔыр хәа акгы идысымбәлеит, аха иара саргы чанахымзар акгы скымызт. Иара исеиҔхәеит сшидыруаз аибашьра кәлаанза, сара ииашангы дысгәалашәомызт. ХәҔкәынцәа ҔынтәҔы дааныркылахьан, сермануп хәа знык иҔбейт, ус хгәыҔ иалаз Анзори хәиҔабы Руслан Токови хынхәны иаит. Руслан изшьапык имазамызт. Маркәла арткәацәа дахаҔжәахьан, сәзцәара ишаҔыҔы дхәҔа-дахьа хамбо дныҔцәшкәа дҔеит аҔкәа иаанрыжыыз. Аибашьра ашьтахь еилыскаат уи аус ахызуаз днәины сызбахә ихәозаарын.

Анцәа иҔнытә уи уахә дахбартә иҔамлеит. Аинаалара анырлархәа сара сыҔшәма Арсен Ефендиеви сарей санхәа ләхь Нальчиккәа хҔеит. Мацк аатхьан еиҔш, сыҔшәма, Ленинградкә аҔарахыҔы сҔоит хәа сахәаны АҔсныкәа еибашьра дааит, сара иан лкны сааныжыны. Сентябр 20 рзы шыкәз хгәыла исеиҔхәеит сжәаны еибашьра дышцәз. Амза 26 рзы ауп АҔсны санаа, уахә исәлмыршеит. Гәдоутә аштабаҔе сахьнеиз исархәеит Ақәа аҔарцәра иҔаз аҔыҔ дышырыц, ақалакы Ажәытә хәблҔей тарцәны авокзал анырҔа ашьтахь, АиҔабыра рыҔыны ашкә иҔеит. Убракә иара, Арсен Ефендиев «Монгол» хәа зархәоз, аҔыҔаҔе илшеит АиҔабыра рыҔыны аҔанакхәла абираҔ ахаргыларә. Убаскан ихы ахәра аиуит, сара сыхьзәеит, снапала ихы Ҕәсхәеит. «Сара бысқәатц! ЕҔыҔрт аҔкәынцәа брыцхраа!» – ихәеит, иааиз амедеиҔхәшья рнапы днәнысҔан ихәыз рыцхраара салагеит. Убри нахыс уахә ихабарк кәмләзәеит, дыбжызыт. АзҔабцәа ирхәеит ақалакә хәышәтәыртәҔе дышьтәхцәеит хәа, ускан уа хә хтәкәа неиҔхьан... аха дыкәам иахьаҔы, ибжызшьахаз еилкаам.

– Лиана, бара аибашьра ахы инаркны бәхысит, бәтацәа ркнытә уахә иалахәыдаз?

– Сахәшья гәакы лхәтә Ҕыза ОҔар Инал-иҔа дҔахеит Гагра анырҔоз, Гена Марганиа иҔыҔ далан. Сымахә ОҔар иҔыза аибашьы Нури ЦыҔбей иарей «Холодная Речка» хәа иахьашьҔоу ашәанцәа рҔыҔ ирҔаҔаит. Акомандакәтәи ихәеит, «шәцә ишшәылшо, амала пхьака». Ус иагыҔартәеит, ОҔари, Нури пулемотла ихысуа рҔызцәа аҔа иҔәцартә иҔартәеит, дара аҔыҔаҔы уаҔцәкәа иҔахеит.

Акызатәык хгәы збауа, сымахә ОҔар Инал-иҔеи сахәшьеи ирҔынхейт ҔыҔа ахәычкәа, аҔыҔаҔацәа, аҔара дукәа ирылганы, рыпсәзаара шыкәдырҔылахеит.

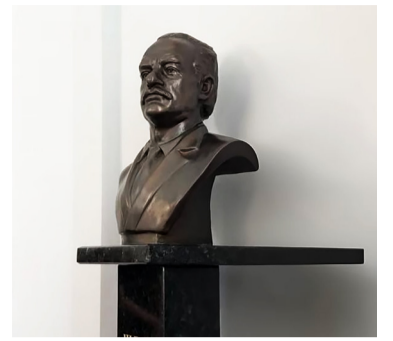
Аибашьра ахы инаркны иалсыз аҔхәыызба кәыҔш льябаақәа азгәартәеит АҔсны ахадара, иланашьоуп акымкәа-Ҕамкәа аорденкәа. Аха, зегьы ирыцкәу, лара дазгәдууп иахәа аҔсәзаара бзиахь зшьаҔәкәа кәзцәо, еикәлырхаз лтәыла хәыҔы

АмузыкаҔцәаратә конференция

А.Ч. Чычба – 100 ш.

Алиса Гәажә-цҔа

■ Ааигәа, раҔхьатәи апрофессиналтә музыкаҔцааҔы, аҔрцәаҔы, акомпозитор, амузыкаҔа усзуҔ Алыкәса ЧанҔа-иҔа Чычба диҔжьтәи 100 шыкәса аҔра иазкыз раҔхьатәи амузыкаҔцәаратә конференция мәаҔҔан уи ихьз зху Ақәатәи амузыкаҔа цәраиурҔа акны.

Царгәыш, ажаәхәкәа рыҔацарахь ииасаанза асценәа инәлыҔхьейт АҔснытәи ахәынҔқарратә хортә капелла. Урт инарыҔзейт акымкәа, Ҕамкәа аҔсуа ашәкәа, хәҔала А.Чычба ирҔеиамҔақәа ирылхыз.

Уи ашьтахь, лажәахә акны инартбааны дазаатҔылеит хәҔала, аҔсуа профессионалтә музыкаҔцәараҔы А. Чычба илагала, акыр шәҔанакәа амузыкаҔа еилазааразы.

Ажәахәкәа 5 рыла ишьақәҔылан амузыкаҔцәаратә конференция. АмузыкаҔцааҔ Таисиа Пигуль лажәахә акны дазаатҔылеит А. Чычба инысымҔа, акомпозитор, амузыкаҔцааҔ иҔҔстазаарей ирҔеиаратә мәеи еиуеиҔшым аҔанкәа рыла ихәртәан уи лажәахә, даараҔы аинтерес аҔан.

АҔсны зәаҔсәзтәыз артист Есма Цьениа лажәахә иахьзын «А. Чычба заамтә иахәтарнакыз»

Уи лажәахә аҔы дазаатҔылеит А. Чычба иҔанакәу аамҔазы илиршаз, дзыхьзәз. Иара убас, ажаәхәкәа кәртәеит. АҔсны аҔылахьчара Аминистрә Арратә аоркестр адиржиор, АҔсны ахәынҔқарратә камертә аоркестр адиржиор ицхырааҔа А. ХәҔба, Ақәатәи амузыкаҔа цәраиурҔа авокал ақәша аҔбатәи акурс астудентка Е. Хышба.

Пушкин иирамш азгәартәеит

Аурыс поет ду ихьзала

■ Рашәарамза 6 рзы Александр Серге-иҔа Пушкин (06.06.1799 – 10.02.1837 шш.) диҔжьтәи 226 шыкәса цит. Абар шьтә акыр шыкәса раахыс традициала ишышьақәҔылахоу еиҔш, аурыс поет дузза иирамш аҔены, Ақәа, апоет ибака амҔан ашәт шыҔцәрақәа рышьҔацәра мәаҔысит. Апоет хәҔырла дыргәаладыршәарц арахь иааит аҔара аминистр лхәҔыҔуаҔ Ада Кәарчелиа, АҔсны иҔоу Урыстәыла аус ацуразы аофициалтә хәтарнақра анапхҔаҔы Владислав Куликов, ашәкәыҔәцәа, аполитикәтәи ауаажәларратәи усзуҔәа, ашколхәычкәа, астудентцәа.

Агәалашәаратә усмәаҔҔатә иацәахеит Ақәатәи аботаникәтә бахча аҔы, аҔәатла ду аҔака. АҔсны иҔоу Урыстәыла аус ацуразы аофициалтә хәтарнақра анапхҔаҔы Вла-

дислав Куликов еизаз зегьы дрыднхәало, Александр Серге-иҔа Пушкин ирҔеиамҔақәа иахь миллионла аҔхьаҔәа рыдрыҔхьалоит хәа иазгәеиҔейт.

Ареспублика АҔсны Урыстәылатәи Афедерация аусқәа рзы аамҔала азинмчы змоу Евгени Иаковлев аурыс бызшәа Амш инамаданы, Урыстәыла адәныкәтәи аусқәа рминистр Серге Лавров иҔынтәи адныхәаларатә аацхамҔа даҔхьейт.

АнаҔс, Р.Ҕәымба ихьз зху АҔснытәи ахәынҔқарратә филармония асолистка Нана Черкәезиа, Александр Пушкин иажәақәа рыла иаҔцәз аромансқәа налыҔзеит, уи аинструмент лыцалырхәон Астанда Цыкырба. Ақәатәи абжьаратәи ашкол №15 аҔацәа ахәаҔшцәа иддырбейт А.Пушкин иповест «АсыҔхәа» («Метель») аҔынҔәи ақәҔылақәа, иара убас ажаеинраала «АҔаимбар» («Пророк») иаҔхьейт. Иара убас, асахьаҔыхь Марина Анликова, аурыс лакәкәа ркынтәи иаиллюстрациакәа рыла, лсахьақәа цәыргәқәдән.

Атыцхьызқәа: «Дәырҗшь», «Храду-ац», «Рыца», «Бзыҗ»...

Аҕоурых амырзасы

■ Дәрыҗшь ақытан, Ғаниаа рыҗсраҕы сықан. Аены, Мархолиаа ҳаҳашьаҗхә, Ғаниаа Леуард Уаҳайд-иҗа иҗхәыс-Ащзҗхә Душька Мурад-иҗхә лыҗсыҗра акәын. Уа дсыкәшәит 86 шыкәса зхыҗуоз Ғәанба Ана-тол Кәыча-иҗа, ақыта ацұта «Ғәан-ихәы» инхо.

звание (ороним) горы и озера «Кардывач», происходит от абхазского языка – «Храду-ац», означающее, буквально «дно больших хребтов», «котлован, окружённый горами»..., в 44 километрах от посёлка «Красная поляна»...

Хәицәәжәараан, ихәааганы исеихәит ркыта ахьз ииашамкәан ашәкәы ишаныртцо – «Дәрыҗшь» хәа! «Иаҗа зундазгы исаал-мыршеит хкыта ахьз ииашаны ирыфәо иала-гарц – «Дәырҗшь» хәа. Ари ахьз зхылҕааз, хкытақәа Лыхни Дәыргышы рхәаа еишыз-шо, ирылсны илеиуо азиас-хәычы «Дәыр» ауп. «Аҗшь» хәа иацу - «краснозём» хәоуп иаанаго. «Адгыл аҗшь-к-аҗшь икәсны ицо Дәыр» хәоуп иаанаго», - ихәеит иара. Ана-тол Ғәанба дырзаатгыланы исеитиҗәеит аҗ-суа тыҗхьызқәа – «Риҗеи», «Бзыҗи» рызгы иҗәаанагарақәа. «Азҗачы Риҗа ахьз аҗақы – «азиас-азҗачы иахагылоу ашәхақәа рыҗа», - ауп иаанаго», - ихәеит иара... Сақәшахәтыуп! «Риҗа» - ашәхақәа «Рыҗа» ахьз ахынтәаауо иазкны изыфәхәит саргы, сышәкәкәа ры-уак аҕы...Уи моу, ус еиҗш еилабгыз ашәхақәа ирыхкыны, урт ирыкәыз ажәытә асыҗсақәа еиҗачны иҗәаз даҕа зҗачык ахьз - «Карды-вач» сахцәәжәахәеит, даҕа сышәкәык аҕы. Уаҗа урыс бызшәала, абас ианыстҗеит: «На-

- 300 шыкәса уажәы аҗхәаҗа иҗалақәаз ад-гылҗасрақәа ирыхкыны, ашәхақәа еилаб-ганы, азиасқәа рышәахарақәа ирыбзоуруп. «Риҗа» злақалаз акәзар – ашәха «Ғышагыш-ха»-«Ғышахәышхә» азбжа иәҗабгыз - ахахәтә-нышә аҕыҗара ду азиас «Лашҗсы» ашәахәит азиас «Рыҗа» - «Риҗа» ахылҕааит. Уи нахыс, - азиас «Лашҗсы» азҗачы «Риҗа» иалало-ит, азҗачы «Риҗа» иахәеаны илеиуо – азиас «Риҗа» ахьзуп. Азиас «Риҗа» иласкыны азиас «Иаҗы» иалалоит, «Иаҗы» акәзар – Аҗсны азиасқәа иреихәу азиас-җы «Бзыҗ» иалалоит. «Бзыҗ» акәзар – Амшын Еиқәахь ицҗакоит!

Анатол Ғәанб иажәа иацҗеит, абас: «Азиас «Бзыҗ» акәзар, ахьз аауоит, «аҗсҗа, ахәаш итыҗны, адәкәкәара иқәлаз - «азы – абз еиҗшны-иаҗныу» - «Бзыҗ» - аҗкытәи», - ихәит иара... Сара ишеилысааз, сҗәаанагара-рала - «азы-абз-иаҗныу», «а-бз-иаҗныу» - ажәеилартәа «бзыҗ» алҗит... Урысшәала – «языкообразная гладь воды, местности», «языкообразная долины реки», - хәа аанагоит... Азиас ахәаш, аҗсҗа иааҗҗыны адәкәкәарахә, «абз» еиҗшны азышәтә, азҗышәтә («языкообразная гладь воды, местности»), ахыҗалаз «амҗан», «аҗыҗаҕы» - аҗыҗхьызы рхылҕа-аит – «а-бз-ыҗ», «бз-ыҗ-ан», «бз-ыҗ-та» - иахьтәи азиас ахьз – «Бзыҗ», ақыта ахьз - «Бзыҗта»...

(Ианцоуп: ақыта Дәыргышь, аҗрель мза 16 аены, 2025 шыкәсазы)...

Игор МАРЫХӘБА,
аҗсуа җарауаҕы,
аҕоурыхаҕы, кавказҗааҕы

Алафи аиумори ркәакь

***
– Уара Кәарсантел, жәаха араионаҕәти азбартәҕ уҗшәмеи уареи шәышгылаз збе-ит, усс ишәымааз?
– Лареи сареи аилыҗра иалаҗахьаз ар-захал азы ихаҗхьан хәкан.
– Нас ишәархәзеи, азбәащәа?
– Ирхәаз умбои Манча, даҕа шымз аҕәара хартеит цкәа хәзхышҗыҗа.
– Нас, уи уҗшәма иахылхәаазеи?
– Илхәагышәоз: 20 шыкәса усыҗхәзар, шымз роума уахьсымҗауа лхәан, аҗныҗа дсыҗеит.

***
– Уара Манча, ирхәоит ацәҕы аныцәоу җхыз иабо ахәынаҗкәа роуп хәа, уи ус акәха-ру?
– Уи ус шақәу аиаша сызуахәом Кәар-сантел, аха аҗәра усырҗоит ани хәҗыла да-ныцәоҕы, данааҗшуаҕы ихы-иҗы иҗоу ажәлар ирзеиҗшу амал злеифаша ауп.

***
– Кәарсантел, жәаха амитинҗаҕы уахьры-лагылаз телехәаҗшрала узбеит, аха ааҗгыла-рак җамҗазакәа анапеинкәара уаҕын ушә-пҗынҗа уқәҗылан, уаиҗгәа игылаз «уаангыл» хәа уазхәоз уаҗ дҗамлазеи?
– Саанкылар аума, амитинҗ аиллаанза унапкәа еинкәала хәа сабжыҗреит.
– Анҗәа иҗышәоуп «ухы уасла» хәа ахьу-арымхәаз.

***
– Уара ушәхәыҗхәу лдыруеит сан, нас лымшираз лсахәа җхыны хәмҗас илызноугар лҗәы иамыхәарыз!
– Ибхәо сахауеит сыхаара, аха зегьы ҕәхәарак-ҕәхәарак рымоуп, базхәыци, иаха еиҗҗами ажәлар ирбо апатрет хәман ашҗа иҗәагалар?

***
– Сыхаара иахәа умшироуп, уи ахәҗыраз исылшо акрыҗазар уара узы схы сеиҗзом.
– Ибхәо сахаит сыхаара, бымч зкәын-хо акгы быдыстом, аха акызатҗык сыз-лабыхәо, уаха аҗныҗа смаар есышыкәса ишыҗабҗаларц еиҗш бсышәтамлан.

***
– Уара Хакәыцә, уабацои ушәапы хыркәкәа амәаду уанылан, уеилаҗама?
– Мап сеиламҗеит Манча, сҗоит Елыр-ныхахә, аныха иаистот ажәлар рмал зтәыз-тәуа ауаа «Рынхамшәа Апсны иҗамлаит» хәа.
– Оо, иузымхәеит Хакәыцә, урт аныха иа-уҗарц иуҗаху ауаа Апсны ааста анҗыҗ ауп ан-хамшәа ахьрымоу.

***
– Ахақьым ухәҗкы, сҗәыла иҗсҗазара даналҗуаз 120 шыкәса ихыҗуан, нас саргы убриакара ныстҗыҗа исабжыҗгарц иулшои?
– Уи инициыз злантиҗы здыруа иара иоуп, уцаны хәтәла иуазҗар иаха еиҗш хәа сҗәы иаанагоит.

Иура Бигәаа

Акәатәи ахшлых зауад

Аусура иаццоуп

Стелла Сақаниа

■ Асоветтә аамҗазы Акәа иргылаз ах-шлых зауад аалыҗ даара азҗылымхара ду артон ауааҗсыра. Аха Апсны Жәлар Рҗынҗыҗәылатә еибашьра (1992-1993) ашыкәсқәа рзы ааха җәҗәа аиуит. Апсны аблокада ианҗакыз аамҗазы, адәкәанқәа ркны иубоз Урыстәылантәи иаагаз ах-шлых аалыҗ акәын.

Аибашьра ашәхәҗтәи аамҗакәа рнафс, раҗхьазакәны ахш зауад аусура иаларган 2012 шыкәсазы. Аха еиуеиҗшым амзыкәа

ирыхкыны аусура аанкылан иҗан, анафс 2017 шыкәсазы еиҗаҗцан аусура, аха еиҗаҗ-гы еиҗкәеит.

Сынтәа ахшлых аалыҗ аҗыҗра иаҗҗа-хәит. Уи аусура шеиҗәауу, насгы иарбан хккәоу иҗыҗра еилаҗкаарц хәиҗәажәе-ит ари анаплакы аиҗабы Дауҗ Амҗба. Уи иажәкәа рыла, даҗа хыкәкыс ирыман асо-веттә аамҗазы зегьы бзиа ибаны иаархәоз аҗааршәы аҗама еиҗашәкәыргыланы аҗыҗра. Дазаатгылеит, рыҗаҗақы анаҗза-ра ауадааҗрақәа шаҗызгы, иахьтәи хә-амҗа иақәшәо астандарткәа рыла, аҗыҗ технологиақәа алагаланы аҗааршәы аҗа-ма шәкәыргыланы ишыҗыҗра.

Араҗа иҗыҗрауа ахшлыҗ зегьы аҗама зырхауа иалартцо ахәша аарҗоит Иранын-тәи. Уи иазгәеиҗеит, зегьы рааста зыҗазара хараку ахәша хәа ирыҗхьазо шаку иаарҗо. Араҗа иҗыҗрауеит җамала ихауу хәы-хкык-ны иҗоу аҗааршәы: ашоколадтә, афисташ-катә, аҗыҗындратә, крем-бриуле, апломбир. Арт аҗааршәкәа рыдаҗгы, араҗа иҗ-ыҗыҗеит асетана, ф-хкыкны иҗоу, 82,5% ахәшара злоу. Аамҗа кәаҕк иалаҗзаны, арт ахшлыҗкәа зыҗыҗра иалагаз, рҗама ауааҗ-сыра даара иргәаҗоит, азҗылымхара арт-оит ахәаахәҗыҗрақәа. Аиашазы, ари аалыҗ аҗама збаз даҗа хәынҗаррак акынтә иа-аҗоу аалыҗ аахәара иҗаххом.

Ари анаплакы акны аус зуа быҗы-шкы роуп, урт русура җымкрада ишәкәҗылоуп Анаплакы аиҗабы Дауҗ Амҗба иаҗ-хьакәтәи игәҗаккәа дырзаатгыло ихаиҗәе-ит, иаарласны рҗәы ишҗоу даҗа җама хкык-ны иҗоу аҗааршә – манҗо хәа изышәҗоу – аҗыҗра, иара убас иҗыҗлоит ашәаза хәа изышәҗоу ачашә иалартцо ашәахы.

Анаплакы аалыҗ зегьы Апсны араионқәа рыдәкәанқәа ркны иҗоуп. Аахәара зҗаху, аҗәахәара змоу зегьы адҗаалалар ауеит Акәатәи ахшлых зауад.

Акурорттә аамҗазы

Ашәартадара азҗарақәа

■ Апсны аҗәабзиарахьчара аминистр Еду-ард Быҗтаба Шәаҗа имшаҗысуа Жәларб-жьаратәи аконференҗа «Абиологиатә шәартадара ашәартә дукәа. Апробле-мақәеи азбарақәеи» аҕы Урыстәыла ахархәащәа рзинқәа рыхьчареи ауаҕы иеиззасыҗьареи ахылаҗшрасы Аф-дералтә матцзура анапхгаҕы, ахәынҗар-ратә асанитартә хәқьым хада Анна Попо-ва дылҗылеит.

Аганқәа акурорттә аамҗазы Апсны ае-пидемиологиатә шәартадара азҗарақәа жәпакы ирылацәажәеит, иара убас 2025 шыкәсазы аусеиҗура заанатҗтәи аплан азҗхәаҗартҗеит.

Аиҗылар иара убас лхы алалыҗхәит Апсны асанитартә епидемиологиатә стан-ция ахақьым хада Алла Белиаева.

Аконференҗаҕы ирыхәаҗшует аҕы чымазарақәа рҗаҗыларазы аусеиҗура ас-пект хадақәа, иара убас абиошәартадара ашәкәыргыларазы хәра злоу астратегиақәа раҗҗареи рыларҗәареи азҗара.